

Vətən deyəndə...

Tarix yazan oğullar

Hər dəqiqələrində, hər saatlarında, hər günlərindədir. Gözlərindən boylanan kədərlərində, üzlərindəki dərdə bələnməmiş təbəssümlərindədir... Bunu evlərinə daxil olduğumuz ilk andan hiss edirik - Turqut onların aldıqları hər nəfəsdədir... Otağın divarı başdan-başa onun - tibb xidməti leytenantı, Vətən müharibəsinin ilk şəhid hərbi həkimi Turqut Xəlilbəylinin şəkilləridir. Divar saatına da rəsmi həkk edilib. Turqut bu evdə zamanın özüdür. Bir fərqi var. Turqut Xəlilbəylinin ömrü 2020-ci il oktyabrın 7-də dayanıb. Zaman isə istər-istəməz öz axarındadır. Bu ev də Turqutlu xatirələrə qoşulub gedir...

Hər anı bir ömrə bərabər xatirələr...

Valideynlərinin hər ikisi Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şorur rayonunun Yengicə kəndindədir. Turqut Xəlilbəyli həmin kənddə 1993-cü il iyulun 4-də dünyaya göz açdı. Atasının ilki idi. Adını Turqut qoymağı böyük bibisi məsləhət gördü. Atası Nadir Hüseynov danışır: "Böyük bacım dedi ki, türklərin yaşadığıları xoşbəxt məkana Turqut deyilir, bu adın

lər. Qarşısına məqsəd qoymuşdu, seçdiyi ixtisasa dərindən yiyələnəcək, yaxşı həkim olacaqdı. Bunun üçün çox çalışırdı, oxuyub öyrənirdi. Bir də idmana mütləq vaxt ayırırdı. Uşaqlıq illərində cüdoya və güləşə getmişdi. Bakıya gələndən sonra da idmanla məşğul olurdu.

Turqut paytaxta gəlib tələbə adını qazanandan sonra valideynlərinin bütün fikri-zikri onun yanında idi. Anası deyir ki, tez-tez əlaqə saxlasaq da, üreyimiz rahatlıq tapmırdı: "Baxdıq

Telefonla danışırıdık, işdə olduğunu deyirdi. O gün bibisi apardığımız yarımdan əlavə də şimiyat qoymuşdu. Dedim ki, bala, bunu da verərsən, uşaqlar döyüşə gedəndə aparsınlar. Cavab verdi ki, narahat olma, axşam gedəndə özüm aparacağam. Təəccüblə ona baxdım. Soruşdum: "Sən hara gedəcəksən? Güldü. Dedi ki, yox... ata, yəni verəcəyəm aparacaqlar. Onda bildim... Yoldaşları mənə dedilər ki, oğlunuza deyin, əyninə qoruyucu jilet

Turqut divarboyu sıralanmış şəkillərində də güldür. Elə sanırsan ki, o, heç vaxt kədərlənməyib. Anası fikrimizi oxuyurmuş kimi: "Balam uşaqlıqdan belə gülrüz, deyib-güləndi, heç kəsin xətrinə dəyməzdi", - deyir.

Son gedış, son döyüş...

Bəlkə də bu səhnəni anası hər gün gözlərinin önündə canlandırır... Müharibə başlamamışdı. 2020-ci il sentyabrın 4-ü idi. Turqut Beyləqandan Bakıya gəlmişdi... Almaz xanım oğlu ilə son görüşlərindən danışır: "Turqut müharibədən qabaq işi ilə əlaqədar Bakıya tez-tez gəlirdi. Qısa müddət qalır, sonra geri döndürdü. Bir də məzuniyyətə gəlirdi. O il pandemiya görə məzuniyyətə çıxma bilməmişdi. Sentyabrın 4-də bir də gördüm qapıdan içəri girdi. Gələcəyini söyləməmişdi. Bilirdi ki, desə, o, gəlib çatana qədər özümə evdə yer tapmayacağam. Turqut çox ünsiyyətçi, dostcanlı idi. Gələndə vaxtını daha çox dostları, həkim yoldaşları ilə keçirirdi. O gün də dostunun ad gününə gəlmişdi. Bircə gecə qaldı evimizdə. Səhəri gün gedəndə dedim ki, Turqut mən heç sənə görmə-

cəkdə də, əgər şəhid olsam, deməyin ki, Turqut boşuna şəhid oldu". Turqut bir neçə gün idi şəhid olmuşdu. Bir nəfər zəng vurdu. Dedi ki, mən sizinlə görüşmək istəyirəm. Səbəbi ilə maraqlandım. Dedi: "Oğlum döyüşçüdür, hospitalda müalicə alır. Sizin oğlunuz mənim oğlumu ölümdən qurtarıb. Halalığ almaq istəyirəm". Cavab verdim ki, mənim də oğlum vətənin bir parçasıdır, sən də oğlun. Mənim oğlum sənə oğlun üçün yox, vətənimiz, xalqımız naminə şəhid olub. Turqutun həyatını xilas etdiyi başqa yaralılardan da bizə gəlmək, halallıq almaq istəyənlər oldu. Onlara da eyni cavabı verdim.

Atası deyir ki, Turqut özü də döyüşlərdə bir neçə dəfə yaralanıb. Hospitala getməyib. Deyirmiş, müharibə bitsin, gedib müalicə olunaram.

Onun gələcəklə bağlı istəyi, planları çox idi. Arzularında Türkiyəyə gedib tibb təhsilini davam etdirmək vardı. Avtomobil almaq istəyirdi. Ailə quraçaqdı. Turqut sevdiyi qızı atası ilə də tanış etmişdi: "Uşaqlıqdan anasından da, mənəndə də söz gizlətməzdi. Ancaq bir sirri, sözü olsaydı, mənə deyərdi. Biz dost idik. Altı-yeddi il idi bir qızla bir-birlərini istəyirdilər. İkisi də ali

məktəbdə oxudular, sonra təhsillərini davam etdirmək istədilər. İşləməyə başladılar. Beləcə, evlilik məsələləri bu qədər uzandı. Turqut məni onunla tanış etmişdi. Dəfələrlə birlikdə oturub söhbət etmişdik. Qız da mənə "ata" deyirdi. Hərdən Turquta zəng gəlirdi. Baxırdım ki, odur, telefonu açdırdım. Danışdıq, onunla zarafat edirdim... Turqut şəhid olanda gəlib, bizim başımız qarışmışdı, görmədik. Sonra Turqutun dostları mənə dedilər. Şəhidlər xiyabanına tez-tez gedib Turqutun məzarını ziyarət edir. Mənə danışılar ki, belə bir xanım gəlir, ağlayır..."

Araya sükut çökür. Turqutun şəkillərinə baxırıq. Məktəbli formasında, ağ xalata, hərbi geyimdədir. Fotoşəkillərində həyatının ayrı-ayrı zamanı əks olunub. Uşaqlıq və gənclik illəri... Burdan o yanı yoxdur. Turqut Xəlilbəyli iyirmi yeddi yaşında şəhidlik zirvəsinə ucalıb. Almaz xanım qəhərdən boğula-boğula deyir: "Balama ağ xalat çox yarasırdı. Ən böyük arzum onu iş yerində, ağ xalata görmək idi. Özünə də deyirdim bunu. Qismət olmadı".

İkinci Vətən müharibəsində göstərdiyi şücaətə, qəhrəmanlığa görə Turqut Nadir oğlu Xəlilbəyli ölümündən sonra, "Azərbaycan Bayrağı" ordeni, "Vətən uğrunda", "Füzulinin azad olunmasına görə" və "Cəbrayılın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub. Turqut Xəlilbəyli adına küçə və bulaq var. Vaxtilə təhsil aldığı Azərbaycan Tibb Universitetinin kitabxanası şəhid tibb xidməti leytenantı Turqut Xəlilbəylinin adını daşıyır.

Atası deyir ki, Turqut arxa cəbhədə qala bilərdi. O ağır günlərdə həkim kimi yenə çox gərəkli olardı. Ancaq Vətənə sonsuz məhəbbəti, peşəsinə sevgisi onu ön cəbhəyə apardı.

Almaz xanımın isə gözlərindən oxunur ki, o yenə oğlu ilə danışır. Ona nələr söylədiyini bilmirik. Biz isə qəhrəmanın şəkillərinə baxa-baxa qəlbində vətənimizə səslənirik: "Gör sənənin yolunda necə oğulları şəhid oldu. Torpaqların yağlarda qalmasını, düşmənlər Qarabağında, Şərqi Zəngəzurunda at oynatmasınlar, təhlükəyə qoşulasan, bütövləşsən, başın uca, sözün otkün olsun deyə, bax necə igidlərin sənə öz ömürlərindən ömür verdilər. Haqqın olan və sənə çox yaraşan qalibiyyətdə adı olan igidlərlə yemilməzsən, Vətən".

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Şəhid hərbi həkim

mənasından xoşum gəlir. O vaxtlar Türkiyənin Prezidenti olan Turqut Əzəlin Azərbaycana münasibəti yaxşı idi. Onun adı ölkəmizdə rəğbətə çəkirdi. Ancaq, dediyim kimi, biz oğlumuza Turqut adını daha çox mənasına görə verdik".

Ailəyə onunla birlikdə qədəm qoyan övlad sevinci iki il sonra qardaşı Xəlilin, 1999-cu ildə bacısı Nərinin dünyaya gəlişləri ilə böyüdü. Ancaq Nərin körpə ikən vəfat etdi. O vaxt Turqutun da, Xəlilin də ağılı kəsirdi. Başa düşürdülər ki, bu, əbədi ayrılıqdır. Evlərinə çökmüş o qüssənin, dərdin, ölümün içində ata-anaları onlara baxıb təsəlli tapırdılar.

"Turqut elə balacalıqdan həssas, qayğıkeş, mehriban idi. Çox sakit uşaq idi. Məni heç incitməzdi", - anası Almaz Hüseynova onun uşaqlığından danışdıqca kədərini kölgələndirir simasında xəlif təbəssüm görünür.

Atası söhbətə davam edir: "Turqut Yengicə kənd orta məktəbinə getdi. Dərs əlaçısı oldu. Oxuyub öyrənməyə elə o vaxtlardan çox böyük marağı vardı".

Turqut Xəlilbəyli Yengicə kənd orta məktəbində 6-cı sinfdə oxudu. Sonra akademik Əhməd Mahmudov adına Şorur Türk liseyində təhsilini davam etdirdi. Anası deyir ki, Turqut liseydə də dərslərlə, nizam-intizamla: "Müəllimləri onu həmişə tərifləyirdilər. Turqut ali məktəbdə hazırlaşan əksər şagirdlər kimi, hazırlıq kurslarına getmədi. Əslində, biz onu repetitor yanına göndərmək istəyirdik. Müəllimləri qoymadılar ki, çox savadlıdır".

Vətəninə cani-könlüdən bağlı ailənin övladı idi Turqut. Uşaqlıqdan hərbi peşəsinə maraq göstərməsinin əsl səbəbi də bu idi. Anasının ürəyindən isə oğlunu ağxalatlı həkim görmək keçirdi. Yuxarı siniflərdə oxuyanda özü də həkimlik peşəsinə maraq göstərdi. Turqut üçün bir nümunə də vardı. Yaxın qohumu Çingiz Məmmədov ixtisasca hərbi həkim, ehtiyatda olan tibb xidməti polkovnik-leytenantı idi. Onun məsləhəti, anasının arzusu Turqut Xəlilbəylinin qərarını qətişləndirdi. Liseyi bitirdikdən sonra Bakıya gəldi. Sənədlərini Azərbaycan Tibb Universitetinin Hərbi tibb fakültəsinə verdi və imtahanlardan yüksək nəticə əldə edib. qəbul olundu.

Valideynləri Turqutun universitetdə də təhsilinə ciddi yanaşdığını deyir-

ki, o da danırıx, biz də... köçüb gəldik Bakıya..."

Turqut Azərbaycan Tibb Universitetini 2018-ci ildə bitirdi. Təyinatını Beyləqan istiqamətindəki hərbi hissələrdən birinə verdilər. Üç il orada işlədi.

"Səngərlərdə, döyüş meydanlarında həkim lazımdır"

2020-ci ilin payızında İkinci Qarabağ müharibəsi başladı. Azərbaycanın rəşadətli, qeyrətli oğulları Ermənistanın otuz ilə yaxın işğal altında saxladığı vətən torpaqlarını azad etmək üçün cəbhəyə yollandılar. Turqut Xəlilbəyli də komandirinin müdafiə etdiyi ki, onu döyüşlərə göndərsinlər. Ancaq komandirini əvvəlcə razı olmayıb. Bildirib ki, müharibədir, ağır yaralılarımla olacaq, sən burada, arxa cəbhədə lazımsan. Turqut isə deyib: "Səngərlərdə, döyüş meydanlarında da həkim lazımdır. Bir də ki, arxa cəbhədə çalışmaq üçün kifayət qədər həkimlərimiz var". Nəhayət, Turqutun təkidindən sonra onun döyüşə getməsinə icazə verilib.

Vətən müharibəsinin həyəcan dolu, ağır günləri idi. Turqut Xəlilbəyli döyüşlərdə odun, alovun içindəydi. Atasına, qardaşı və digər yaxın qohumlarına elə bildirdilər ki, o, yenə də Beyləqanda xidmət edir.

Atası Turqutun döyüşlərə getdiyini öyrəndiyi gündən danışır: "2020-ci il oktyabrın 4-ü həkimlərlə cəbhə xəttinə yardım apardıq. Mən sürücü kimi getmişdim. Turqutla orada görüşdük. Nə könüllü yazılmağından xəbərimiz vardı, nə də döyüşlərdə olduğundan.

geyinsin. Soruşdum ki, niyə geyinmirsən? Güllə-gülə cavab verdi: "Jiletsiz daha çox yaralıyı xilas edə bilərəm". Turqut çox şad görünürdü. Sevincinin səbəbini bizə söyləmədi. Ancaq ayrılanda mənə dedi ki, yolda gözəl xəbərlər eşidəcəksən. Yolda eşitdik ki, Cəbrayıl işğaldan azad olunub".

Turqutun döyüşə getdiyini ailəyə birca atası bilib. Deyir ki, Almazla sözləşəydim, təşvişə düşəcəkdik. Onda mən də daha çox narahat olacağdım. Ona görə də demədim.

Almaz xanım oğlunun ön cəbhədə olduğundan sona qədər xəbərsiz olub: "Elə bildirdim yenə Beyləqandadır. Turqut hər gün zəng vururdu. Nadir yardım aparıb geri döndəndən sonra mənə dedi ki, Turqut zəng edəndə çox danışma. Turquta isə tapşırıbmış ki, harada vaxt tapsan, anana zəng vur, elə bir kəlmə danış, sənəndə nigran qalmasın".

İşğalçı Ermənistan silahlı qüvvələrini Azərbaycanın cəbhə bölgələrindən uzaq olan yaşayış yerlərini - Gəncəni, Beyləqanı, Bərdəni və digər yerləri atəşə tuturdular. Əslində, Almaz xanım buna görə oğlundan nigran idi. "Düşmənin təkəni ön cəbhəyə atəş yağdırmırdı ki... Mən də ehtiyat edirdim, ona görə zəng vurmurdum. Düşünürdüm ki, ermənilər Beyləqanı da atəşə tuturlar. Balamın yerini izləyirlər, vururlar. Turqut özü hər gün mənə zəng edirdi. Deyirdi ki, ana, çox danışma-yəq. Elə hal-əhval tuturdum. Necə döyüşdüm? Cəbhədə olduğunu heç hiss etdirmirdi axı. Evdə olduğu kimi, güllə-gülə danışdırdım mənə".

